

ПРОБЛЕМА СИРІТСТВА В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Сім'ї в реаліях сучасної України страждають від воєнного стану в країні та від бойових дій, що призводять до сплеску сирітства. Це питання пов'язане із сучасною військовою ситуацією в Україні, станом суспільного самоусвідомлення доцільності та необхідності захисту прав і законних інтересів дітей відповідно до світових стандартів; формування з кожної дитини зрілого громадянина українського суспільства та Європейського співтовариства, рівноправної, вільної, високоосвіченої та моральної людини.

Залежно від культурного, політичного, економічного та соціального розвитку країни різні держави мають різні шляхи та методи подолання проблеми «соціальних сиріт».

Сирітство – це соціальне явище, яке пов'язане з втратою дитиною одного із батьків внаслідок їх смерті або позбавлення батьківських прав. В українському законодавстві також є визначення цієї категорії дітей. Зокрема, відповідно до Закону України «Про охорону дитинства» діти, які залишилися без піклування батьків, це діти, які залишилися без піклування батьків внаслідок позбавлення батьківських прав; визнання батьків безвісти зниклих або недієздатних батьків; оголошення їх померлими; батьки, що відбували покарання в місцях позбавлення волі та утримувались під час слідства; розшукувались органами внутрішніх справ, у зв'язку з ухиленням від сплати аліментів та відсутністю відомостей про їх місце проживання; тривала хвороба батьків, внаслідок якої вони не можуть виконувати свої батьківські обов'язки, а також діти, розлучені з сім'єю; діти з невідомими батьками; діти, від яких відмовилися батьки; безпритульні діти.

Українські науковці Л. Артюшкіна та А. Поляничко категорію «соціальних сиріт» розглядають як особливу соціально-демографічну групу дітей, які формально мають батьків, але в силу соціальних, економічних, морально-психологічних та фізичних причин фактично позбавлені батьківського піклування. До них належать бездоглядні і безпритульні діти, тобто «діти вулиці» [1, с. 27].

Досліджуючи термін «соціальні сироти», деякі науковці (М. Воронцова, Т. Дубровська, В. Макаров, М. Галагузова, Л. Мардахєв, І. Тернова, Н. Грачова), відносять до них наступні групи (категорії) дітей [2, с. 161]:

1. «Відмовлена» (дитина, від якої відмовилися батьки) – неповнолітня особа, яку залишили без опіки батьків за заявою про відмову матері або обох

батьків, за підтвердженням головного лікаря або юриста медичного закладу (пологовий будинок, лікарня, будинок дитини).

2. Підкидьки – діти, які залишилися без батьківського піклування та направлені правоохоронними органами до громадського закладу.

3. Відібрані діти – неповнолітні, батьківські права яких обмежені судом (примусове переселення), у тому числі з незалежних від батьків причин (хронічна психічна хвороба тощо). Такого статусу дитина може отримати за рішенням суду про позбавлення батьків прав або визнання батьків недієздатними (обмежено дієздатними);

4. Підопічні – діти, позбавлені батьківського піклування, передані судом під опіку до 14 років або під опіку до 18 років громадянам; неповнолітні, яких усиновлено в нову сім'ю або сімейну групу.

5. Покинуті – діти, що знаходяться без контролю внаслідок невиконання або несумлінного виконання обов'язків щодо виховання, навчання чи утримання батьків чи законних представників, посадових осіб.

6. Діти «групи ризику» – це підлітки, які з різних причин (біологічних, соціальних, генетичних особливостей) є соціально дезадаптованими та схильні до девіантної поведінки.

Така класифікація заснована на вище зазначених характеристиках і є дуже влучною для розподілу категорій дітей-сиріт.

Але ж, незважаючи на те, що українці в XXI столітті досягли певних успіхів, які дозволили вирішити багато проблем і підвищити рівень життя, війна в Україні призвела до збільшення масштабів проблеми. У зв'язку з цим негаразди, пов'язані із сирітством в Україні під час війни, робота соціальної сфери щодо влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, нарахування та виплата соціальних допомог, вважаються одним із першочергових завдань соціальної сфери в Україні сьогодні.

Безсумнівно, проблема сирітства існує в кожній країні планети, але методи і тематика її вирішення в кожній країні різні. Як правило, це залежить від політичної системи, економічного статусу та соціального клімату країни. Сьогодні першочерговим завданням, пов'язаним з цією проблемою, є забезпечення дітей і підлітків, які позбавлені батьківського піклування, максимальною турботою для сприяння їх росту та розвитку. Вкрай важливо надати необхідну соціальну допомогу дітям, включити їх у сім'ї, а не переселяти в інституції. Адже загально відомо, що виховання дитини найкраще здійснюється в сімейному оточенні, тільки тут вона згодом стає особистістю та частиною спільноти.

Сім'я є головним інститутом у кожній країні, оскільки саме в цьому середовищі народжується біологічна істота, а згодом і соціальна. Для маленької дитини сім'я є основною платформою для демонстрації соціальних правил і норм. Саме в родинних зв'язках дитина стає кимось.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Артющкіна Л. М. Сирітство в Україні як соціально-педагогічна проблема (соціально правовий аспект) : монографія / Л. М. Артющкіна – Суми : Сум ДПУ, 2002. – 268 с.
2. Кальченко Л. В. Соціальне сирітство як суспільне явище : поняття і причини виникнення / Л. В. Кальченко // Вісник ЛНУ ім. Тараса Шевченка. – 2012. – № 19. – С. 161-172.